

[Total No. of (i) Printed Pages 8 (ii) Questions 9]

**Sub Code : 0131 (1048) Exam Code : 0002**

**Exam : B.A./B.Sc. (General), 2nd Semester**

**Subject : Music (instrumental) (in all mediums)**

**Paper : Paper-Theory**

**Time : 3 Hours**

**Maximum Marks : 45**

**Note:** Attempt **five** questions in all selecting at least **one** question from each unit. Unit **V** is **compulsory**.

### **UNIT-I**

1. Write in detail about Pt. Bhatkhande Thaata Paddhati. 9
2. Explain Nads in detail. 9

### **UNIT-II**

3. Explain any **three** of the following : 9
  - (i) Khali
  - (ii) Matra
  - (iii) Sam
  - (iv) Tali
  - (v) Vibhag

**P.T.O.**

0131 (1048)

4. Write notes on Various bols of Mizrab, Tora and Jhala. 9

### UNIT-III

5. Describe Laya and Taal in Music. 9
6. Write a life sketch and contribution of Pt. Ravi Shankar to Indian Music. 9

### UNIT-IV

7. Write any Razakhani Gat with two toras of your syllabus. 9
8. Write Ekgun and Dugun Layakaries of Jhaptal. 9

### UNIT-V

#### (Compulsory Question)

9. Answer any **nine** questions : 9
- (i) How many matras are there in Kehrava Taal ?
- (ii) What is the Thaata of Raga Yaman ?
- (iii) How many vibhags are there in Jhaptal ?
- (iv) Write date of birth of Pt. V.N. Bhatkhande ?
- (v) What is the time of Raga Yaman ?
- (vi) Write Vadi - Samvadi of Raga Kafi.

0131 (1048)

- (vii) Which Taal is used for Maseetkhani Gat ?
- (viii) Write the Jati of Raga Kafi.
- (ix) Write date of death of Pt. Ravi Shankar.
- (x) Which matra is khali in Kehrava Taal ?
- (xi) Write Vadi-samvadi Swars of Raga Yaman.
- (xii) Which instrument does Pt. Ravi Shankar play ?
- (xiii) What is the laya of Razakhani Gat ?

## हिन्दी माध्यम

निर्देश : किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न चुनकर करना है। इकाई पाँच अनिवार्य है।

## इकाई - I

1. पं० भातखण्डे के धाट पद्धति के बारे में विस्तार से लिखिए। 9
2. नाद के बारे में विस्तार से लिखिए। 9

## इकाई - II

3. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर दीजिए :  
3×3=9

- (1) खाली (2) मात्रा (3) सम (4) ताली (5) विभाग
4. मिज़राब , तोड़ा तथा काल के विभिन्न बोलों को लिखिए। 9

## इकाई - III

5. संगीत में लय तथा ताल का वर्णन कीजिए। 9
6. भारतीय संगीत में पं० रविशंकर के योगदान तथा जीवनी के बारे में लिखिए। 9

## इकाई - IV

7. अपने पाठ्य-क्रम में रजाखानी गत के कोई दो तोड़ों के बारे में लिखिए। 9
8. झपताल के एकगुन तथा दुगुन लयकारी के बारे में लिखिए। 9

## इकाई - V

9. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए : 9
- (i) कहरवा ताल में कितनी मात्राएँ होती हैं ?
  - (ii) राग यमन में धाट क्या है ?
  - (iii) झपताल में कितने विभाग होते हैं ?
  - (iv) पं० वी०एन० भातखण्डे की जन्म तिथि लिखिए।
  - (v) राग यमन के गाने का समय क्या है ?
  - (vi) राग काफ़ी के वादी - समवादी लिखिए।
  - (vii) कौन-सा ताल मसीतखानी गत में प्रयोग होता है ?
  - (viii) राग काफ़ी की जाति लिखिए।
  - (ix) पं० रविशंकर की निर्वाण-तिथि लिखिए।
  - (x) कहरवा ताल के खाली में कौन सी मात्रा लगती है ?
  - (xi) राग-यमन के वादी समवादी स्वर लिखिए।
  - (xii) पं० रविशंकर कौन सा वाद्य यन्त्र प्रयोग करते हैं ?
  - (xiii) रजाखानी गत की लय क्या है ?

## (ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕਰਣ)

ਨੋਟ: ਕੁਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖੋ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰ ਜਵਾਬ ਲਿਖੋ। ਯੂਨਿਟ V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

## ਯੂਨਿਟ-1

1. ਪੰ. ਭਾਟਖੰਡੇ ਦੀ ਥਾਟ ਪੱਧਤੀ (Pt. Bhatkhande Thaata Paddhati) ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 9
2. ਨਾਦ (Nads) ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ। 9

## ਯੂਨਿਟ- II

3. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ:  $3 \times 3 = 9$ 
  - i) ਖਾਲੀ (Khali)
  - ii) ਮਾਤਰਾ (Matra)
  - (iii) ਸਮ (Sam)
  - iv) ਤਾਲੀ (Tali)
  - v) ਵਿਭਾਗ (Vibhag)
4. ਮਿਜ਼ਰਾਬ, ਤੋਰਾ ਅਤੇ ਝਾਲਾ (Mizrab, Tora and Jhala) ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੋਲ (Various bols) 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 9

## ਯੂਨਿਟ-III

5. ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਲਯ (Laya) ਅਤੇ ਤਾਲ (Taal) ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 9

6. ਪੰ. ਰਵੀ ਸੰਕਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ (life sketch) ਲਿਖੋ। ਅਤੇ  
ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ (contribution)  
ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 9

#### ਯੂਨਿਟ - 4

7. ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ (Razakhani Gat) ਦੇ ਦੋ  
ਤੇਰਾ (two toras) ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 9
8. ਝੱਪਤਾਲ (Jhaptal) ਦੇ ਏਕਗੁਨ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲਯਕਾਰੀ  
(Ekgun and Dugun Layakaries) ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 9

#### ਯੂਨਿਟ- V

#### (ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਵਾਲ)

9. ਨੌਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ: 9
- (i) ਕਹਰਵਾੱ ਤਾਲ (Kehrava Taal) ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਮਾਤਰਾ  
(matras) ਹੋਦੀ ਹੈ?
- (ii) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦਾ ਥਾਟ (Thaat of Raga  
Yaman) ਕੀ ਹੈ?
- (iii) ਝੱਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿਭਾਗ (vibhags) ਹਨ?
- (iv) ਪੰ. ਵੀ.ਐਨ. ਭਾਟਖੰਡੇ  
(Pt.V.N.Bhatkhande) ਦੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ  
(date of birth) ਲਿਖੋ।

- (v) ਰਾਗ ਯਮਨ ਗਾਨੇ (time of Raga Yaman) ਦਾ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ?
- (vi) ਰਾਗ ਕੈਫੀ (Raga Kafi) ਦੀ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ (Vadi - Samvadi) ਲਿਖੋ
- (vii) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ (Maseetkhani Gat) ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਤਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- (viii) ਰਾਗ ਕੈਫੀ ਦੀ ਜਾਤੀ (Jati of Raga Kafi) ਲਿਖੋ
- (ix) ਪੰ. ਰਵੀ ਸੰਕਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ (date of death) ਲਿਖੋ ।
- (x) ਕਹਰਵਾ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਮਾਤਰਾ ਖਾਲੀ ਹੋਂਦੀ (matra is khali in Kehrava Taal) ਹੈ?
- (xi) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ (Vadi-samvadi Swars of Raga Yaman) ਲਿਖੋ ।
- (xii) ਪੰ. ਰਵੀ ਸੰਕਰ ਕਿਹੜਾ ਵਾਦ ਯੰਤ੍ਰ (instrument) ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ?
- (xiii) ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਲੱਯ (laya of Razakhani Gat) ਕੀ ਹੈ?